

Příloha č. 3 VÝKLAD BONITAČNÍ KARTY

Anonym, 2018. Výklad bonitační karty[online]. BorderCollie Club Czech Republic. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z <http://bcccz.cz/chov_bonitacni_karta.htm>.

Vyřazující vady

Vyřazujícími vadami jsou chápány vady genetické, které mají negativní vliv na schopnost jedince žít a pracovat. Exteriérové vady jsou vyřazující pouze jako komplex vad, které ve svém souboru znamenají, že se posuzovaný jedinec jeví jako zcela netypický a vymyká se definici border kolie tak, jak je uvedena ve standardu.

Předkus, podkus

Standard vyžaduje úplný nůžkový skus.

Správný nůžkový skus. Řezáky horní čelisti těsně překrývají řezáky spodní čelisti a zuby jsou kolmo vsazené do čelistí.

Klešťový (přímý) a volný nůžkový skus se nepovažují za vyřazující, protože psovi nezesnadňují přijímání potravy ani nebrání v práci. Klešťový a volný nůžkový skus se uvádějí v popisu vad jako vada skusu - bod F.

Klešťový (přímý) skus. Je vadou, ale ne vyřazující.

Vyřazujícím vadným skusem se rozumí předkus nebo podkus.

Předkus- vyřazující vada.

Podkus – vyřazující vada.

Deformace čelisti

Je míněna vrozená deformace čelisti. Deformace čelisti způsobená úrazem se nepovažuje za vyřazující vadu. O příčině, která vedla k deformaci čelisti, je třeba doložit veterinárním lékařem sepsaný a ověřený zápis.

Chybějící zuby

Standard požaduje pravidelný a úplný nůžkový skus. Znamená to, že pes musí mít všechny přední zuby (řezáky) včetně špičáků.

Neúplný nebo nadpočetný chrup od špičáků dále je pouze vadou, která je v bonitační kartě uvedena pod bodem H.

Pokud chybí zub/zuby důsledkem úrazu, je třeba doložit veterinárním lékařem sepsaný a ověřený zápis + rtg.

Kryptorchismus

Týká se psů - chybí obě varlata nebo jedno varle. Standard požaduje, aby psi měli dvě zdravě vyvinutá varlata plně sestouplá v šourku.

PRA (ProgressiveRetinalAtrophy, General PRA)

Dědičná recesivní nemoc očí, která se obvykle projeví před prvním rokem věku a může vést přes šeroslepost postupně až k úplné slepotě. Pro uchovnění je nutné doložit potvrzení o vyšetření s negativním nálezem. Vyřazující je pozitivní nález. Pro působení v chovu je nutné výsledek o negativnosti vyšetření na PRA aktualizovat až do věku sedmi let tak, aby v okamžiku plánovaného spojení nebylo starší u plemenného psa více než dva roky a u feny tři roky. Od dožitého sedmého roku věku zvířete až do ukončení chovnosti nesmí být vyšetření shodně pro obě pohlaví starší tří let. Pro stanovení data je určující den vykonané kontroly, nikoli datum vystavení potvrzení o výsledku.

CEA (CollieEyeAnomaly)

Dědičná polygenetická recesivní nemoc očí. Může být diagnostikována od šesti týdnů věku a s věkem se nezhoršuje. Její vnější projevy sahají od lehkých poruch orientace až po slepotu. Předpokladem uchovnění je negativní nález při vyšetření bez vazby na datum kontroly. V dnešní době je k dispozici genetický test na CEA, který provádí laboratoř OptiGen.

DKK (dysplazie kyčelního kloubu, Canine Hip Dysplasia)

Onemocnění uložení a tvaru kyčelního kloubu, jednou z příčin tohoto onemocnění je recesivní polygenetická vlna. Vyřazující je pozitivní nález s výsledkem 3 a více (podle mezinárodní stupnice vyšší než C).

Nevyhovující povaha

Standard uvádí, že border kolie nesmí být ani nervózní ani agresivní. Vyřazen bude agresivní, nebo extrémně nervózní jedinec.

Nevyhovující temperament

Standard uvádí, že border kolie má být živá a bystrá. Vyřazen bude průkazně apatický jedinec nereagující na stimulační podněty.

Převažující bílé zbarvení

Standard požaduje, aby bílá barva nepřevažovala. Vyřazující vadou je zřetelná převaha bílého zbarvení na více než 50% povrchu těla.

Zcela netypický jedinec

- jedinec, který je mimo rozsah tolerance kohoutkové výšky
- jedinec s komplexem vad, které samostatně nejsou klasifikovány jako vyřazující

3x vada stupně 3

2x vada stupně 3 a 3x vada stupně 2

1x vada stupně 3 a 6x vada stupně 2

Jiné vážné genetické vady

To jsou všechny vážné vady nepodchycené v předešlých bodech, které jsou zjevně genetického původu.

Celkový vzhled a dojem

Typ

l - lehčí, jemnější typ

p - požadovaná mohutnost a typ

t - těžší, hrubší typ

Výška

m - pes 45 - 49 cm, fena 42 - 46 cm

p - pes 50 - 55 cm, fena 47 - 52 cm

v - pes 56 - 61 cm, fena 53 - 58 cm

Délka srsti

Standard uznává dvě varianty osrstění - středně dlouhé a krátké.

m - středně dlouhá

s - krátká

Barva srsti border kolií (dále jen BOC)

Zbarvení srsti je projev dvou typů pigmentu - *eumelaninu* (černá, hnědá) a *phaeomelaninu* (e-e-red, sable, pálení - červené až žluté zbarvení). To jak bude pes zbarvený záleží na genech, které ovlivňují tvorbu těchto pigmentů.

Eumelanin se může vyskytovat ve všech buňkách - závisí na něm tedy i barva nosu, pysků a okolí očí. Pheomelanin se vyskytuje jen v buňkách pokožky, tedy ovlivňuje pouze zbarvení srsti. Normálně se v srsti vyskytují oba pigmenty zároveň, ale pheomelanin je většinou "překryt" eumelaninem a jeho efekt tedy není vidět, projeví se jen u některých výše uvedených zbarvení.

Černá a hnědá

Základní barvy srsti BOC, za které je odpovědný pigment eumelanin, jsou **černá** (black) a **hnědá** (red, chocolate).

Tyto barvy se mohou vyskytovat v několika formách:

- základní "plné" zbarvení (solid - černá, hnědá)

- pravidelně zředěné zbarvení (dilution) - takto vzniká z černé modrá (blue) a z hnědé lila (lilac)

Tyto varianty mohou být i nepravidelně zředěné (merle) - vznikají pak tyto barvy: blue merle, slatemerle, red/chocolatemerle, lilacmerle.

Pálení a sable

Jeden typ zbarvení způsobený pigmentem phaeomelaninem je pálení (tanpoints) a sable - obě varianty jsou podmíněny různými alelami stejného genu.

Gen pro **pálení** potlačuje produkci eumelaninu v buňkách pokožky na charakteristických místech a phaeomelanin se tak na těchto místech stává "viditelným". Barva pálení může být v rozpětí od sytě měděné (richcopper) přes klasickou nahnědlou až po zašlou stříbrnou (muddysilver). Rozsah pálení se může velmi různit, znaky mohou být velmi rozsáhlé - psi mohou mít pouze tmavé sedlo na hřbetě a zbytek těla pak pokrývá pálení (saddletricolour) až po velmi nevýrazné pálení, jehož přítomnost se dá potvrdit pouze pod ocasem.

- charakteristická místa výskytu pálení:
 - tváře
 - obočí
 - vnitřní strana uší
 - konce předních a zadních nohou
 - zadní strana těla, pod ocasem (bývá patrné)

Pálení se může vyskytovat v kombinaci s kteroukoliv základní barvou - černobílá s pálením /pálením/lilactricolour...

Sable zbarvení vzniká obdobným způsobem, tvorba eumelaninu je různě intenzivně potlačena po celém těle, srst na celém těle tedy získává žluté zbarvení. Sable může mít různé odstíny, od jasně zlatočervené, přes žlutou až po špinavě šedivou.

Sable se stejně jako pálení může vyskytovat v kombinaci s kterýmkoliv základním zbarvením - pak vzniká (black) sable, chocolatesable, blue sable, lilacsable... Vyskytují se i sablemerle jedinci, ale merlování je vidět pouze u malých štěňat, u dospělců se ztrácí, může být patrné pouze na pigmentaci nosu, nebo očí.

Všichni sable psi mají v srsti alespoň pár chlupů v základní barvě, pigment očí, nosu a pysků odpovídá základní barvě (černá, hnědá, modrá, lila).

V současné době se mezi chovateli po celém světě uvažuje o původu poměrně vzácné barvy **seal** (tulení). Velmi pravděpodobné je, že seal barva je odvozená od sable, kdy se díky dominanci jiného genu sable zbarvení úplně neprojeví, pes tedy bývá na první pohled černý (nebo i jiný - záleží na tom, jakou má základní barvu), ale při bližším prozkoumání má srst takový hnědý až zlatý odstín - vypadá

to jako zvláštní hodně tmavé sable. Stejná věc se stává i u pálení - na místech, kde by pes měl mít pálení, se objevuje jakési "falešné pálení". Seal se opět může projevit u kteréhokoliv základního zbarvení.

Australská červená (ee-red)

Zbarvení *ee-red* vzniká podobným způsobem, jako sable zbarvení - dochází k potlačení tvorby eumelaninu a tím pádem ke "zviditelnění" červeného phaeomelaninu - ale je to podmíněno jiným genem.

ee-red psi jsou čistě žlutí, v jejich srsti nejsou žádné chlupy v základním zbarvení, stejně jako u sable není v ee-red srsti vidět merlování a to ani u štěnat! Barva očí, okolí očí, nosu a pysků opět odpovídá základní barvě.

Bílé znaky

Všechny BOC mohou mít různý stupeň *irského vzoru* (Irishpattern/Irishspotting) - jedná se o typické rozložení bílých znaků.

- charakteristická místa výskytu bílých znaků:
 - čenich
 - límec
 - břicho
 - nohy
 - špička ocasu

Všechny BOC mohou být nositeli *white faktoru* (whitefactor), projevujícího se často bílou barvou na přední straně zadních noh od hlezen až po stehna. White faktor značí vlohu pro více bílé barvy.

Geneticky bílý (bíle skvrnitý) pes (geneticallywhite = pattern-white = Pinto) má na těle bílé plochy přesahující irský vzor. Má bílou barvu i na zádech, bocích, větší části ocasu, ... Může mít přitom zcela černou hlavu s případným bílým proužkem mezi očima. Naopak pes, který má hlavu z poloviny nebo i více bílou, ale tělo zbarveno normálně, ať už s irským vzorem nebo bez něj, a který nemá bílou barvu na předku zadních noh, je normálně zbarvený jedinec.

Border kolie může být i zcela *bez bílých znaků*.

- Vzhledem k bílému zbarvení může být tedy BOC v některé z následujících skupin:
 - bez bílého zbarvení
 - normálně zbarvený jedinec s úplným, nebo částečným irským vzorem, bez
 - white faktor

- „geneticky bílý“ - bíle skvrnitý pes (bílá je mimo rozsah irského vzoru)

Barevný kód

Kód je složen z pěti písmen, které pokrývají barevnou paletu zbarvení border kolií.

Barva	Zředění	Bílá barva
<i>black</i> - černá	<i>a</i> - none (není)	<i>n</i> one - není
<i>chocolate</i> - hnědá	<i>e</i> ven - pravidelné	<i>i</i> rish <i>p</i> attern - plný irský vzor
<i>red</i> - červená	<i>m</i> erle - nepravidelné	<i>i</i> rish <i>s</i> potting - bílé skvrny na místech irského vzoru
<i>sable</i> - sobolí	<i>p</i> lates - nepravidelné s plotnami	<i>w</i> hitefactor - white faktor
<i>darksable</i>		<i>g</i> eneticallywhite - geneticky bílá

Tedy například klasická černobílá border kolie má kód: **bapnn**, klasická blue merle má kód: **bmpnn**, trikolorní má kód: **bapbn** a klasická modrá má kód: **bepnn**.

Nervozita, agresivita, temperament

Tyto tři body vyplní komise na závěr bonitace jako vyjádření subjektivního dojmu z chování psa během bonitace.

Projevy nervozity, agresivity nebo apatie musí být zřetelné a musí se na nich shodnout všichni členové bonitační komise. Jakékoliv ohodnocení "p" je považováno za vadu, viz bod Z - vady povahy a temperamentu.

Výčet a popis vad

Podle standardu musí být každá odchylka od něj považována za vadu a posouzení její závažnosti musí být přímo úměrné stupni odchylky. Pro klasifikaci stupně odchylky byla zvolena následující trojbodová stupnice:

Stupeň 1 – malá odchylka od standardu.

Stupeň 2 – na první pohled patrná odchylka od standardu.

Stupeň 3 – velká, závažná odchylka od standardu.

U těch vad, které ve svém popisu nemají explicitně určené stupně, je posouzení závažnosti v kompetenci bonitační komise s tím, že zadání stupně 3 je u takovéto vady pouze výjimečné a je pro něj třeba dosáhnout shody všech členů bonitační komise.

A - vady utváření hlavy

Slabá, těžká nebo příliš zakulacená hlava. Velmi výrazný týlní hrbol. Nevýrazný stop. Nápadně rozdílná délka čenichu a mozkovny - ideální poměr je přibližně 1:1

B - vady krku

Příliš dlouhý nebo příliš krátký krk. Délku krku je třeba posuzovat s ohledem na typ psa, neboť mohutně osvalený krk se zdá být opticky kratší. Stejně tak mohutný bílý límec krk opticky protahuje, kdežto černá barva límce krk naopak zkracuje.

C - nedostatečná pigmentace

Nos a pysky mají být pigmentované a zcela probarvené - s ohledem na zbarvení psa.

Stupeň 1 - nedostatečná pigmentace pysků a okolí očí.

Stupeň 2 - rozsáhlejší depigmentace pysků, okolí očí, nedostatečná pigmentace projevující se jako světlejší skvrny na nose (nosní houbě).

Stupeň 3 - nedostatečná pigmentace nosní houby a víček očí projevující se jako růžové skvrny s

ohledem na zbarvení psa.

D - vady oka

Podle standardu mají být oči posazeny daleko od sebe, oválného tvaru, středně velké. Jakákoliv odchylka je vada.

E - vady v pigmentaci oka

Stupeň 1 - barva oka lehce neodpovídá barvě srsti.

Stupeň 2 – výrazně žluté oko.

Stupeň 3 – modré nebo částečně modré oko nebo obě oči u jedinců, kteří nejsou zbarvení merle.

F - vady skusu

Standard požaduje dokonalý pravidelný a úplný nůžkový skus. Podkus a předkus jsou vyřazující vady.

Stupeň 1 - nepravidelný nůžkový skus.

Stupeň 2 - volný nůžkový skus.

Stupeň 3 - klešťový skus.

G - vady chrupu

Křivost zubů nezpůsobená úrazem nebo jinou zjevnou a doložitelnou vnější příčinou. Psinkový chrup.

H - neúplný, nadpočetný chrup

Chybějící nebo přebývající zuby mimo řezáků a špičáků, jinak jde o vadu vyřazující.

Stupeň 1 - chybí/přebývá jeden zub P1 nebo M3

Stupeň 2 - chybí/přebývá jeden zub P2 až M2 nebo dva zuby P1 nebo M3

Stupeň 3 - chybí/přebývají více než dva zuby

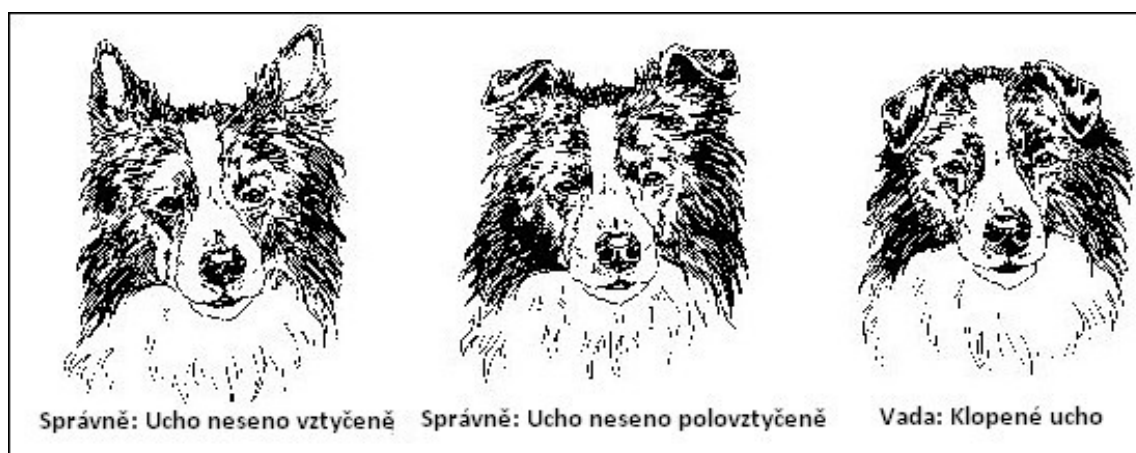
I - vady ucha

Standard požaduje, aby uši byly středně velké, středně silné, nasazené dostatečně daleko od sebe. Neseny vztyčeně nebo polovztyčeně. Při naslouchání výrazně pohyblivé. Chybou je tedy vadný tvar, velikost a nasazení ucha nebo jeho nehybnost.

Stupeň 1 - špatný tvar nasazení nebo velikost u správně neseného ucha.

Stupeň 2 - těžší, méně pohyblivé ucho/uši.

Stupeň 3 - jedno, nebo obě uši klopené a nepohyblivé.

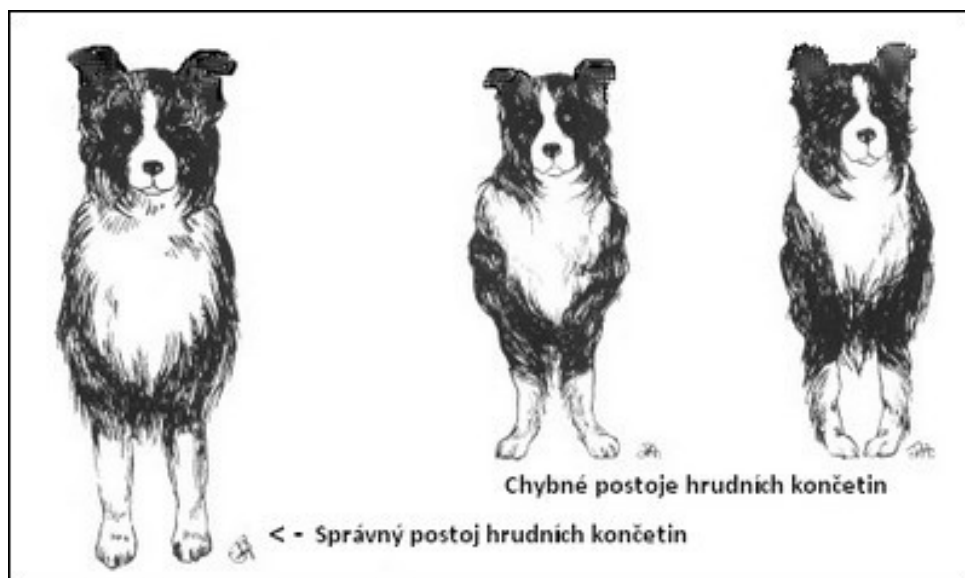
J - chybný rámec

Špatný poměr výšky a délky těla. Standard požaduje, aby tělo bylo mírně delší, než je výška v kohoutku.

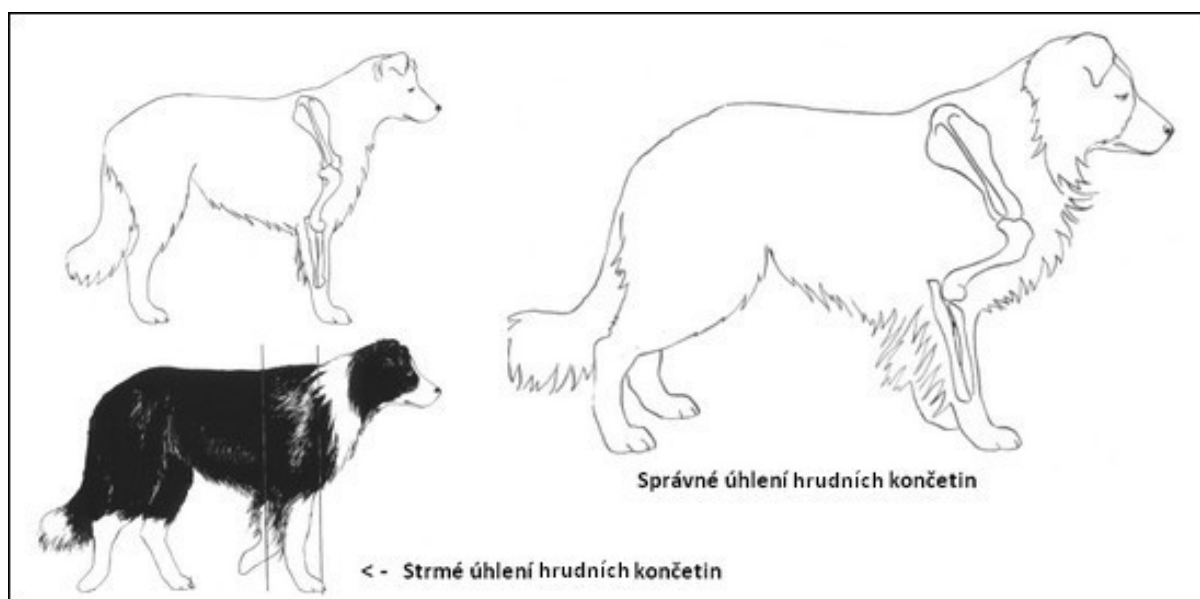

K - vady postoje hrudních končetin

Standard požaduje, aby přední nohy byly při pohledu z předu rovnoběžné a zápěstí při pohledu z boku mírně šikmé. Ramena mají být dobře uložena vzad, lokty těsně přiléhat k tělu. Vadou se tedy rozumí dovnitř či ven vybočené lokty, viz obrázek. Mírné ohýbání zápěstí směrem dovnitř, které je patrné při pohledu z předu na běžící border kolii je normální a není vadou.

L - Vady úhlení hrudních končetin

M - vady utváření hrudníku

Hrudník má být hluboký a poměrně široký. Vadou je mělký, sudovitý nebo plochý hrudník.

N - vady utváření hřbetu

Hřbet nesmí být klenutý, měkký nebo kapří.

O - vady utváření beder

Podle standardu mají být bedra široká a svalnatá, ale ne vystouplá. Vadou jsou tedy příliš úzká, nedostatečně vyvinutá a příliš stažená nebo vyklenutá bedra.

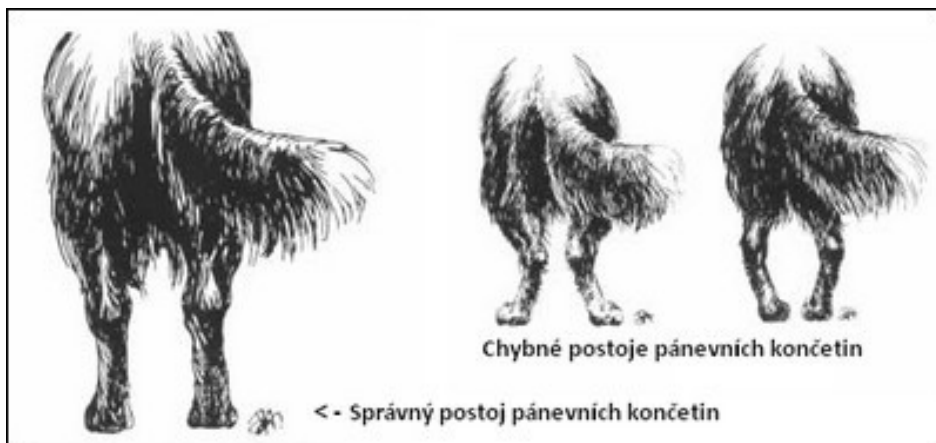
P - špatně formovaná zád'

Celkově nedostatečně vyvinutá zadní část těla (viz obrázek), která má být podle standardu široká a svalnatá.

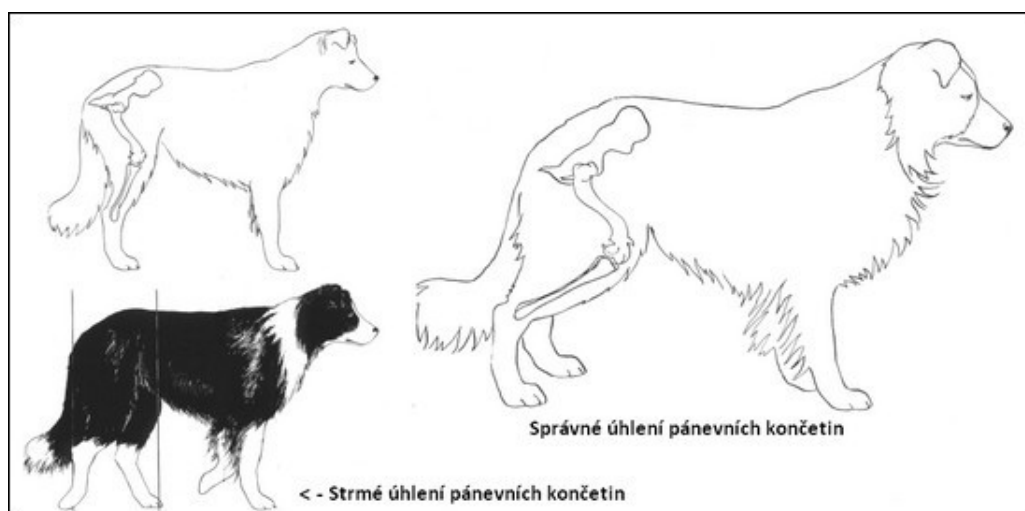

Q - vady postoje pánevních končetin

Vadou je vybočení hlezů zadních končetin, které mají být při pohledu zezadu rovnoběžné, viz obrázek

R - vady úhlení pánevních končetin

S - vady tlap

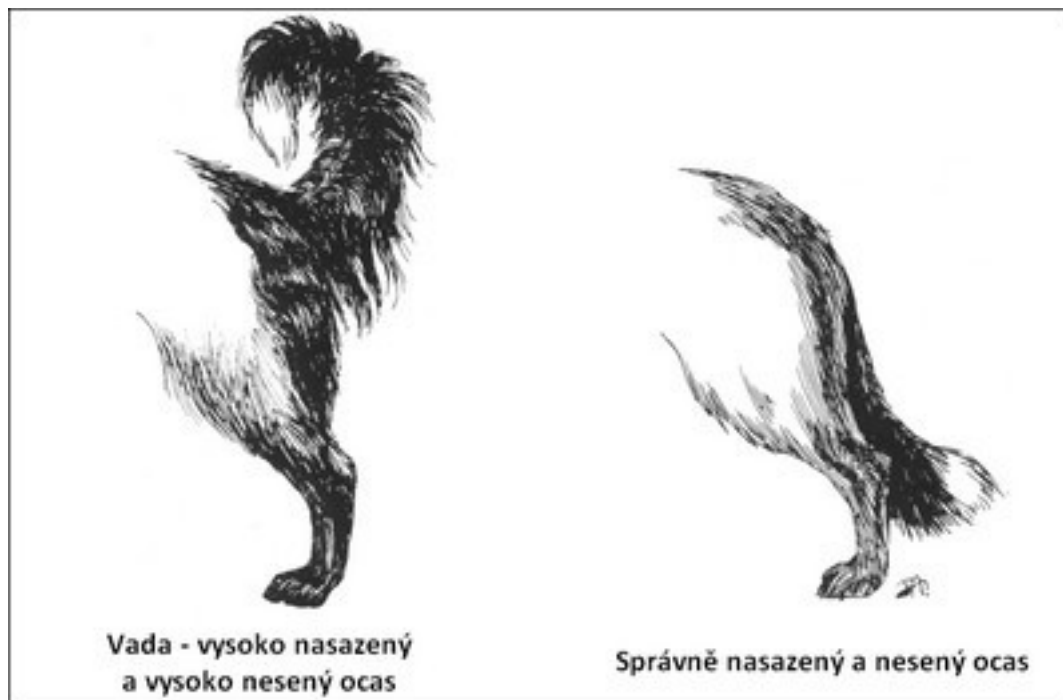
Podle standardu má být tlapka oválného tvaru s vysokými polštářky, pevná a dobře stavěná. Prsty klenuté a přimknuté těsně k sobě. Vadou je tedy špatný tvar tlapky, plochá nebo volně stavěná tlapka s roztaženými prsty.

T - vady ocasu

Patří sem zejména špatné (vysoké) nasazení ocasu, u něhož standard požaduje plynulý přechod. Vadou je také špatné nesení ocasu, který nesmí být nošen nad hřbetem a příliš krátký ocas, který má podle standardu dosahovat posledním obratlem alespoň ke hleznu.

Ocas může být nesen vzhůru, je-li pes vzrušen nebo při hře, zejména v přítomnosti jiných psů. Také při skákání může být zvednutý ocas používán jako kormidlo. Při práci (pasení) a při odpočinku nosí border kolie ocas nízko s mírně zvednutou špičkou.

U - vady pohybu

Pro border kolii je nízký a úzký chod s přikrčenou přední částí těla jednou z nejzákladnějších charakteristik předávaných geneticky. Je to rys, který jí umožňuje dobře pást i vynikat ve sportech typu agility, kde je nutné rychle měnit směr pohybu. Vysoký chod je proto závažnou chybou stupně 3. Pokud je to nutné, může být chod posouzen nejen při chůzi na vodítku nebo u nohy (kde může být vysoký typ chůze naučen z výcviku a pes ho má pro tyto případy zafixován), ale rovněž při volném pohybu.

V - vady srsti

Stupeň 1 - nerovnoměrné nebo smíšené osrstění (např. prapory na předních končetinách u krátkosrsté varianty)

Stupeň 2 - silně zvlněná srst

Stupeň 3 - otevřená nebo kudrnatá srst

W – DKK

Stupeň 1 – jedna končetina stupně 1

Stupeň 2 – dvě končetiny stupně 1

Stupeň 3 – alespoň 1 končetina stupně 2

X

Y - nevyjádřený pohlavní výraz

Slabý nebo opačný pohlavní výraz.

Z - vady povahy a temperamentu

- Vady povahy: podle standardu, nesmí být border kolie ani nervózní ani agresivní.
- Vady temperamentu: podle standardu má být border kolie živá a pozorná.

Povaha a temperament jsou popisovány v části "Celkový vzhled a dojem" pod body "Nervozita, Agresivita, Temperament". Jakýkoliv výsledek jiný než "n" je považován za vadu. Výsledný stupeň vady je dán počtem těchto vad.

Dodatečně vyřazen z chovu může být jedinec, u něhož se až po bonitaci zjistí závažné genetické vady např. při předepsaných opakovaných vyšetřeních nebo záchvaty epilepsie.

Případně pokud se tyto genetické vady zjistí u více jeho potomků z různého spojení.